

References

1. **Выготский Л.С.** Основы дефектологии / Л.С. Выготский. – СПб. : Lan, 2003. – 654 с.
2. **Інкльузй`вне навчання** : организацијне, змістове та методичне забезпечення : навчал`но- методичны`j посібны`к / [kol. avtoriv za zag. red. S.P. My`ronovoyi]. – Kamyanecz`-Podil`s`ky`j nacional`ny`j univertytet imeni Ivana Ogiyenka, 2015. – 236 s.
3. **Osobly`vosti roboty` z dit`my` z osobly`vy`my` osvitnimy` potrebamy` v umovax inklyuzy`vnogo navchannya** / [uporyad.Savchuk L.O., Yuxy`mecz` I.V]. – Rivne : ROIPPO, 2013. – 53 s.
4. **Рядко Л.О.** Aktual`ni problemy` dy`ferencijovanogo vy`kladannya v inklyuzy`vnomu navchal`nomu zakladi / L.O. Pryadko // Aktual`ni py`tannya korekciјnoyi osvity` (pedagogichni nauky`): zbirny`k naukovy`x prac` : vy`p. 7, u 2 t. / za red.. V.M. Sy`n`ova, O.V. Gavry`lova. – Kam'yanecz`-Podil`s`ky`j : PP Medobory`-2006. – T.1. – 452s. – S.340-348.
5. **Софій Н. З.** Osobly`vosti vy`kladannya v inklyuzy`vnomu navchal`nomu seredovy`shhi: prakty`ka spil`nogo vy`kladannya / N. Z. Sofij // Osvita osib z osobly`vy`my` potrebamy` : shlyaxy` rozbudovy`. - 2015. - Vy`p. 10. - S. 173-177.

Дата відправлення 22.04.2018 р.

УДК 37.016:81-028.31:37.018.1:376-159.963.37

М.М.Свідерська
marmyhcom93@gmail.com

ПОГЛЯДИ БАТЬКІВ ТА ВЧИТЕЛІВ НА РОЗУМІННЯ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ З АУТИЗМОМ

Відомості про автора: Свідерська Марина, аспірант Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: проблема розуміння усного мовлення дітьми з аутизмом молодшого шкільного віку. Email: mary.com93@mail.ru

Contact: Graduate Student Svidersky Marina, Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilsky, Ukraine. Academic interests: the problem of comprehension of speech by children with autism at junior school age. Email: mary.com93@mail.ru

Свідерська М.М. Розвиток імпресивного мовлення при нормальному онтогенезі та розладах спектру аутизму / М.М.Свідерська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені

М.П.Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2016. – С. 125 – 130. - (Серія 19; вип. 32). **Свідерська М.М.** Розуміння усного мовлення дітьми молодшого шкільного віку / М.М.Свідерська // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського. – Миколаїв : МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2017. – С. 331 – 335. - (№3 (58)). **Свідерська М.М.** Методика дослідження сприймання зверненого мовлення молодшими школярами з аутизмом / М.М.Свідерська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018. – С. 71–75. - (Серія 19; вип. 35).

У статті аналізується погляд батьків та вчителів на розуміння усного мовлення дітьми з аутизмом молодшого шкільного віку. Батьки та вчителі не завжди усвідомлюють особливості розуміння зверненого мовлення дітьми з аутизмом. Спостерігається процес перекладання відповідальності за розвиток власних дітей на інших. Батьки вважають, що коригувати мовлення їхніх дітей мають лише відповідні спеціалісти та вчителі, тому знімають з себе відповідальність за виникнення труднощів чи невдач. Вчителі недооцінюють свою роль у становленні та закріпленні комунікативних навичок дітей з аутизмом. Водночас, більшість дорослих, які мають справу з аутистами, розуміють особливості їхнього розвитку і намагаються підбирати дієві методи навчання. Розвиток мовленнєвих навичок починається в умовах сімейного виховання та продовжується у дошкільних і шкільних навчальних закладах. Виникає потреба тісної співпраці, комплексного впливу батьків та вчителів задля успішної соціалізації аутистів і подолання труднощів сприймання усного мовлення.

Ключові слова: розуміння усного мовлення, молодші школярі з аутизмом, батьки, вчителі, погляди батьків.

Свидерская М.М. Взгляды родителей и учителей на понимание речи младшими школьниками с аутизмом. Понимание обращенной речи является важным условием не только успешного приобретения знаний и учебы в школе, но и участия ребенка в игре с ровесниками, его социализации. В статье описаны результаты проведенного анкетирования родителей и учителей, направленного на изучение взгляда взрослых людей на понимание устной речи детьми с аутизмом младшего школьного возраста. Формирование коммуникативных навыков начинается при участии родителей с младенческого возраста, поэтому необходимо, чтобы ребенок не только воспринимал, но и понимал речь и невербальные средства коммуникации. Не все родители понимают и учитывают особенности восприятия речи их детьми с аутизмом. Это становится огромным препятствием на пути к успешной социализации

аутистов. Учителя, продолжающие развитие речи детей и работающие над закреплением приобретенных навыков аутистами на занятиях с коррекционным педагогом, не адекватно оценивают свое участие в этом процессе.

Ключевые слова: понимание устной речи, младшие школьники с аутизмом, родители, учителя, роль родителей.

Sviderska M. M. The view of parents and teachers on the understanding of speech by younger students with autism. The article analyzes the view of parents and teachers on the understanding of oral speech by children with autism at elementary school age. Understanding of speech is a kind of means of transferring information from the external speech of the speaker to the internal speech of the listener and thus demonstrates the interconnection and dependence of these two processes. From the understanding of speech to man depends on how it recognizes and perceives the world. After listening to the speech, analyzing the information it contains, we get some knowledge about the environment and the different spheres of our lives. The formation of communicative skills begins with the participation of parents from infancy, therefore it is necessary that the child not only perceive, but also understand speech and nonverbal means of communication. On the basis of perception and processing of external speech from an early childhood, people acquire knowledge about the world, skills, life skills, rules and norms of behavior, traditions, customs. Autism experiences difficulty in emotional communication, which manifests itself in rare contact with peers and adults; inability to empathize; not interested in the emotions of others. Even in preschool and school educational institutions, educators and teachers continue to develop communicative skills of children and form the concept of emotions. Since for the correct correction we need to know the features, we conducted a parent survey and summarized the peculiarities of perception and understanding of oral speech by children with autism.

Key words: understanding of speech, younger students with autism, parents, teachers, participation parents.

Постановка проблеми. В умовах технічного прогресу та сучасного розвитку науки, мовлення набуває нових форм: ми можемо чути запис сказаного, слухати інформацію на відстані. Від правильного сприйняття та розуміння одержаної інформації, як і з підтримкою невербальних засобів комунікації, так і без них, залежить успішність особистості.

Розуміння мовлення у дітей в онтогенезі починає розвивається в період з кінця другого тижня життя, коли дитина реагує на голос мами. Формування цієї функції залежить не лише від фізіологічних основ

мовлення, а й від правильного сімейного виховання дитини в ранньому та дошкільному віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У психолого-педагогічній літературі доведена роль батьків у розвитку мовлення дітей (В.Бондар, В.Засенко, В.Кисличенко, С.Конопляста, О.Корбіков, С.Миронова, О.Насонова, Й.Песталоцці, Є.Савіна, І.Федоніна, М.Хватцев та ін.). У зарубіжних джерелах висвітлюються питання участі родини у розвитку комунікативних навичок осіб з аутизмом (А.Віслоух, К.Моріс, Е.Нотбом та ін.). В тому числі й дорослі особи з аутизмом (Т.Грендін, Д.Уільямс, Н.Хігасіда, І.Юханссон та ін.) у власних книгах описували ставлення оточуючих до своєї поведінки та методи корекції, які були найбільш дієвими і допомогли їм соціалізуватись. Водночас всебічного вивчення погляду батьків та вчителів на проблеми розуміння усного мовлення дітьми з аутизмом у вітчизняній науці не проводилось, що підтверджує актуальність обраної теми.

Метою нашого дослідження є вивчення поглядів батьків та вчителів на розуміння усного мовлення дітьми-аутистами, їхня оцінка цієї функції у дітей. Результати дослідження висвітлено у статті.

Виклад основного матеріалу. На розуміння мовлення дитиною з розладами аутичного спектру впливають рівень інтелектуального розвитку, концентрація уваги, обсяг інформації, наданої дитині, складність побудови зверненого мовлення, мотивація до набуття нових знань та ін.

Перші розуміння слів у дітей з аутизмом з'являється водночас з емоційними проявами, які виникають після трьох років. Вони проявляються у формі крику, плачу, сміху. Одне слово позначає певний предмет і виникають труднощі розуміння того, що воно може називати кілька схожих речей, які відрізняється деякими ознаками. Пізніше виникають труднощі розуміння та використання узагальнюючих слів. Дитина потребує постійного уточнення зовнішніх та функціональних ознак, щоб зрозуміти, про що їй розповідають [3].

Для кращого розуміння мовлення дітьми з аутизмом, батькам потрібно використовувати інтонаційно забарвлене мовлення та підкріплювати його жестами, інколи виникає потреба використання наочного матеріалу. Діти починають співпрацювати та навчаються комунікувати з іншимим у процесі гри. Аутисти часто мають труднощі встановлення контакту з дітьми та дорослими, відмовляються грати у компанії однолітків [2]. Це стає перешкодою на шляху соціалізації.

Батьки з великими зусиллями змушують дітей з аутизмом піти на контакт, який спочатку триває по кілька секунд. Для його встановлення витрачають по декілька годин. Перебуваючи «в собі», аутисти можуть повторити те, що від них вимагають. Проте це механічне відтворення, без осмислення та без елементарного розуміння це викликає труднощі в

навчанні. Лише у ці короткі по тривалості контакти діти насправді можуть змусити себе хоча б спробувати зрозуміти батьків, що інколи вдається [3]. Будь-який контакт, звернене до них мовлення незнайомих завдає сильного внутрішнього болю [3].

Ю.Рібцун зазначає, що мовленнєве середовище сприятиме розвитку правильного розуміння мовлення [2]. Серед основних умов, які постають перед батьками та вчителями, вона зазначала такі: використання правильного мовлення без «слів-паразитів» та «сюсюкання»; дотримання однакових правил спілкування усіма дорослими; мовлення має супроводжувати дитину завжди та всюди; наявність та використання іграшок та книжок [2].

Для розуміння аутистами легшими є складні висловлювання, натомість звичайні побутові висловлювання часто залишають незрозумілими. Батькам потрібно прикласти значних зусиль задля формування розуміння мовлення на побутовому рівні. Батьки зазначають, що спостерігаються проблеми у співвіднесенні займенника «Я» із собою. Розуміння цього приходить завдяки їх наполегливій праці. Аутисти можуть на пам'ять переказати все сказане вчителем на уроці, проте дати відповідь на запитання щодо почутого викликає значні труднощі [3]. Крім того, дорослі виділяють труднощі розуміння гумору, прихованого змісту, іронії, просторових відношень.

В опитуванні участь взяли 14 батьків, які виховують дітей з аутизмом молодшого шкільного віку. Вони заповнили анонімні анкети, які містили 7 запитань відкритого та напіввідкритого типу. Аналіз відповідей дав такі результати.

На запитання про те, хто має займатись розвитком мовлення їх дитини, 64,2% опитаних відповіли: батьки, вчителі, логопеди; 14,3% – зазначили, що розвивати мовлення мають батьки та вчителі; 7,2% респондентів обрали з переліку такі пункти, як «батьки», «логопед». Також 14,3% в графі «інший варіант» зробили такі записи: «*Все має бути в комплексі. Найперше – логопед, потім батьки та вчителі*». Отже, такі відповіді батьків свідчать про те, що більша частина опитаних розуміють потребу комплексного впливу на розвиток мовлення з боку спеціалістів та батьків.

Батьки дали різну оцінку розуміння мовлення їх дітьми. Зокрема, 43,2% опитуваних впевнені, що діти добре розуміють мовлення оточуючих. При цьому, обстеження дітей свідчить, що 14,4% батьків переоцінюють можливості своїх дітей. 28,4% респондентів визнають, що розуміння мовлення їхніми дітьми є недостатнім. Ще 28,4% батьків зазначили, що діти недостатньо розуміють звернене мовлення і зазначили, в чому це проявляється. Зокрема: «*Розуміє тільки прості, не поширені речення*», «*Впливає пасивний словник, самопочуття*», «*Розуміє звернене мовлення на рівні знайомих йому дій, предметів, явищ*», «*Є моменти, коли їй щось потрібно, тоді чує і розуміє досить*». Жоден

респондент не обрав відповідь *«Взагалі не розуміє»*. За характером розгорнутих відповідей батьків, можемо робити висновок, що окремі з них не лише цікавляться розвитком мовлення дитини, але і добре теоретично обізнані. Водночас, є дорослі, які бачать свою дитину кращою, ніж вона є насправді, при цьому намагаються не помічати проблем. Отже, не розуміючи проблему, батьки не можуть правильно оцінити ситуацію та обрати відповідні шляхи подолання труднощів.

На запитання про те, яка участь дитини у процесі діалогу, 28,5% респондентів обрали варіант *«Відповідає на звернене до неї мовлення»*. 14,4% опитуваних зазначили, що їх дитина *«Тільки слухає»*. Лише 7,2% батьків обрали два варіанта відповідей, а саме: *«Бере активну участь»*, *«Відповідає на звернене до неї мовлення»*. 21,4% опитуваних окрім відповіді *«Тільки слухає»*, у графі *«Інший варіант»* описали особливості поведінки під час ведення діалогу. 28,5% респондентів зазначили такі варіанти: *«Залежить про що діалог»*, *«Реагує невербально, деколи може погодитись або заперечити»*, *«Усе з підказки (артикуляційної)»*, *«Жестами та картками PECS»*, *«Відповідає на запитання друкуючи на комп'ютері; картинками або предметами»*, *«Не має вербального мовлення»*, *«Слухає, деколи відповідає, деколи ні»*. Відповіді показують, що батьки є уважними до своїх дітей та шукають способи налагодити спілкування з ними.

Запитання про те, як діти з аутизмом легше сприймають інформацію, отримало такі результати: 28,6% батьків вважають, що дитина краще сприймає сказане за власним прикладом; 7,2% респондентів зазначили, що потрібен словесний матеріал з власним прикладом; 64,2% опитуваних зазначили інший варіант. Власні відповіді мали такий характер: *«Словесний матеріал підкріплений візуальною ілюстрацією»*, *«Коли конкретно дано завдання»*, *«Комплексно»*, *«Краще з підказкою візуальною»*, *«Слова + зображення (картка) + дія»*, *«З візуальним підкріпленням»*, *«Візуальне сприймання значно переважає»*, *«Сказати і зробити фізичну підказку»*, *«Має бачити візуально»*. Враховуючи відповіді, можемо зробити висновок, що батьки знають особливості сприймання інформації та використовують додаткові прийоми для його покращення.

На запитання *«Які труднощі виникають у процесі спілкування з Вашою дитиною?»* батьки давали такі відповіді: *«Якщо вона не хоче, не можливо зацікавити»*, *«Усі труднощі пов'язані із відсутністю мовлення»*, *«Постійно треба працювати над словами, визначеннями»*, *«Іноді не розуміє до кінця»*, *«Інколи важко пояснити процес очікування»*, *«Не завжди одразу реагує на прохання, вказівку. Потрібно повторити кілька разів»*, *«Намагається керувати (маніпулювати)»*, *«Проявляє агресію»*, *«Обмежений запас слів, які розуміє»*, *«Інколи дитина надто збуджена, імпульсивна»*, *«При запитанні вчасно не відповідає»*. 14,2% опитуваних проявили байдужість до цього запитання, залишивши його

без відповіді. Характер відповідей дозволяє сказати про те, що труднощі є індивідуальними і в кожного проявляється по-різному. Батьки при цьому намагаються помічати ці риси та боротися з ними.

64,5% респондентів відповіли, що їхні діти люблять ласку та обійми, про це свідчили відповіді такого характеру: *«дуже любить», «позитивно сприймає», «із задоволенням»*. Водночас 35,5% опитуваних відповіли на запитання про те, як дитина реагує на прояви ласки, обійми та піклування неоднозначно, а саме *«Не завжди це подобається», «Любить, але залежить від настрою», «В основному не любить обійми, а якщо хоче, то тільки з його ініціативи», «Робить це за власним бажанням», «Лише під настрій»*. Не було жодної відповіді, яка б говорила про категоричну відмову аутистів від проявів ласки.

Останнє питання стосувалось того, які особливості розуміння усного мовлення були помічені батьками в своїх дітях. Отримали відповіді різного характеру: *«Якщо я запропоную щось, що їй цікаво, почує і в другій кімнаті», «Розуміє на рівні свого розвитку (знайомі предмети, дії, явища). Важко розуміє щось нове без допомоги», «Йому важко описати подію. На питання «Що робить мама?» для отримання відповіді, потрібно надати варіанти відповідей, оскільки йому важко знайти пріоритетну відповідь, оскільки мама не тільки сидить, вона ще й дихає, дивиться, питає», «Асоціативне мислення. Необхідні цілодобові тренування для засвоєння вивчених слів і сенсорна розгрузка, оскільки важко утримувати увагу», «Не розмовляє», «Те, що їй потрібно і цікаво, розуміє з першого разу і виконує швидко», «Іноді може по комп'ютеру відповісти на запитання до теми, яка давно вивчається, при тому що здавалося, що дитина не слухає і не є в темі», «Звертає увагу на ті звуки, які подобаються», «Веде розповідь запитаннями», «Труднощі виникають на фоні того, що дитина не розуміє всієї зверненої мови», «Правильно закінчення не говорить, плутає «він», «вона» займенники», «Не розуміє швидкої мови, складних речень», «Важко сприймає усний матеріал без яскравих прикладів чи ілюстрацій». 7,1% опитуваних дали коротку відповідь *«Позитивні»* при тому, що їх дитина не користується мовленням і не до кінця розуміє звернене до неї.*

Ми також провели анкетування вчителів, в якому взяли участь 12 респондентів. Було запропоновано 9 запитань відкритого та напіввідкритого типу, які стосувались особливостей сприймання усного мовлення; труднощів у навчанні, з якими зустрічаються аутисти молодшого шкільного віку; їх участі у полегшенні розуміння; робота спеціалістів та ін. Результати опитування описуємо нижче.

На запитання *«Яка участь дітей з аутизмом у процесі діалогу?»* 33,4% респондентів відповіли, що аутисти тільки слухають; ще 33,4% зазначили, що діти відповідають на звернене до неї мовлення; 8,3% вчителів обрали відповідь *«Бере активну участь»*; 8,3% обрали усі запропоновані варіанти;

16,6% респондентів зазначили інші варіанти: *«Залежно від рівня розвитку мовлення учнів»*, *«Залежно від етапу роботи»*.

50% опитуваних зазначили, що діти з аутизмом краще сприймають матеріал за власним прикладом, 16,6% надають перевагу використанню словесного матеріалу. 33,4% вчителів позначили інші варіанти, серед яких: *«Візуальне підкріплення»*, *«Словесна інструкція+візуальне підкріплення»*, *«Візуалізація, словесний набір, закріплення»*, *«За малюнками, піктограмами»*. Практичний досвід підтверджує теоретичні знання про образне мислення дітей з аутизмом.

Запитання про те, як дитина сприймає просту інструкцію, 75,1% респондентів відповіли, що *«розуміє і виконує»*; 8,3% вчителів помітили, що *«розуміють і не виконують»*; 16,6% написали інші варіанти *«Розуміє, не завжди виконує»*, *«Залежно від етапу роботи, чи була підготовка»*.

Натомість з розумінням складної інструкції виникають труднощі. 66,6% респондентів у своїй практиці побачили відсутність її розуміння, 8,3% вчителів обрали відповідь *«Розуміє і не виконує»*. 25,1% записали свої відповіді: *«Виконує з допомогою візуалізації»*, *«З допомогою»*, *«Залежить від настрою»*, *«Не завжди розуміє, потребує повторення»*. Відповіді на це питання також підкріплюють теорію про те, що аутистам потрібна чітка, коротка інструкція.

91,7% респондентів пишуть про наявність труднощів розуміння аутистами вчителя на уроці, серед них 8,3% дописали, що такі проблеми є лише на початкових етапах роботи. 8,3% не бачать особливих проблем. Тобто порушене сприймання усного мовлення стає перешкодою на шляху здобуття нових знань та перенесення їх у практичну діяльність.

Відповіді вчителів стосовно труднощів розуміння аутистами мали такий характер: *«Обмеження словникового запасу та недостатній життєвий досвід стають перешкодою в розумінні навчального матеріалу»*, *«Дитина може не сприймати інформацію, яку їй доносить вчитель залежить від фізіологічного стану, настрою. Все це безпосередньо впливає на сприймання вчителя на уроці»*, *«Активний словник менший за пасивний. Потребує збагачення»*, *«Пасивність, байдужість, інколи агресія»*, *«Не завжди співставляє слухові образи із зображеннями»*, *«Учням важко зрозуміти лише усну інформацію, їм завжди потрібно використовувати ігрову діяльність та наочність»*, *«У невиконанні завдань, інструкцій, прохань та побажань»*. Враховуючи наявність труднощів, можемо сказати, що вони обумовлені особливостями формування та розвитку дітей з аутизмом.

На запитання *«Як Ви допомагаєте учням з РСА, якщо вони не розуміють інструкцію»* вчителі давали різні відповіді: *«Підкріплюю наочністю, декілька разів повторюю»*, *«Вказівним жестом, власним прикладом, малюнками»*, *«Наочними матеріалами та ігровою діяльністю»*, *«Приклади у вигляді наочного підкріплення малюнками»*, *«Використовую*

методику PECS», «PECS, наслідування, багаторазове повторення, закріплення пройденого матеріалу», «Підкріплюю власним прикладом, максимально візуалізую інструкцію», «або зацікавлюю заохоченнями у вигляді улюблених солодоців, іграшок та ін.», «Спроцую завдання», «Попередня демонстрація або зорове підкріплення словесної інструкції», «Підказка з використанням жестів, спрощення інструкції». Практично усі вчителі працюють в одному напрямку і намагаються спростити сприймання та розуміння навчального матеріалу дітьми з аутизмом.

Останнє питання мало на меті виділити, в чому проявляються особливості сприймання усного мовлення дітьми з аутизмом. Вчителі спробували узагальнити ці особливості, зокрема: «Нерозуміння деяких слів, складних і довгих речень. Неуважність дітей та небажання зосередитись», «Учні не хочуть сприймати суху теорію, їм не цікаво, немає бажання навчатися», «Коли дитина не розуміє, що від неї хочуть – проявляє агресію і їй стає не цікаво», «Не співвідносить слуховий образ із зображенням», «Необхідна максимальна візуалізація», «Не завжди розуміють звернене мовлення, потребують попередньої підготовки до сприймання інформації», «Часті відмови від виконання вказівок. Наявність ехололій». Опитувані вчителі справді намагаються полегшити сприймання навчального матеріалу дітьми з аутизмом, для цього використовують різні методи, які дають свої позитивні результати.

Враховуючи відповіді батьків та вчителів, варто зазначити, що діти з аутизмом мають труднощі сприймання та розуміння мовлення. Вони проявляються в низькій зацікавленості до взаємодії та спілкування з іншими; труднощах розуміння складних інструкцій; малому обсязі словника; труднощах висловлення власної думки та бажань. Отже, для покращення розуміння усного мовлення дітьми з аутизмом, потрібно: використовувати візуальне підкріплення; використання тем, які враховують інтереси дитини; короткі, чіткі інструкції; використання прямого значення слів.

Проведене дослідження дозволяє зробити **висновки** про те, що батьки та вчителі розуміють необхідність урахування індивідуального підходу в процесі виховання дітей-аутистів, проте потребують для цього педагогічного супроводу. Перспективою нашого дослідження якраз і буде розробка методичних рекомендацій батькам та вчителям щодо розвитку розуміння мовлення у дітей з РСА.

Бібліографія

1. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства : підручник / Ю.О.Карпенко – К. : Видавничий центр «Академія», 2006. – 336 с.
2. Рібцун Ю.В. Мовленнєві намистинки для маленької дитинки : навч.-метод. посіб. / Ю.В.Рібцун – К. : Літера ЛТД, 2010. – 160 с.
3. Юханссон И. Особое детство / И. Юханссон ; [пер. со шв. О.Рожанской]. – М. : Теревинф, 2014. – 160 с.

References

1. **Karpenko Yu.O.** Vstup do movoznavstva : pidruchnyk / Yu.O.Karpenko – K. : Vydavnychi tsestr «Akademiiia», 2006. – 336 s.
2. **Ribtsun Yu.V.** Movlenniivi namystynky dlia malenkoi dytynky : navch.-metod. Posib. / Yu.V.Ribtsun – K. : Litera LTD, 2010. – 160 s.
3. **Yukhansson Y.** Osoboe detstvo / Y. Yukhansson ; [per. so shved. O.Rozhanskoi]. – M. : Terevynf, 2014. – 160 s.

Дата відправлення 14.05.2018 р.

УДК 376.2.016.345:11

О.М. Ткач

oxana77tkach@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ НАВИЧКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ СПЕКТРУ АУТИЗМУ

Відомості про автора: Ткач Оксана Михайлівна, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри логопедії та спеціальних методик Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Кам'янець-Подільський, Україна. У колі наукових інтересів: особливості організації навчально-виховної та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення та комбінованими порушеннями розвитку. E-mail: oxana77tkach@ukr.net.

Contact: Tkach Oksana, Ph.D., assistant of speech therapy and special techniques department Kamianets-Podilsky Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilsky, Ukraine. Academic interests: the peculiarities of the organization of educational and correctional development work with children with severe speech disorders and combined developmental abnormalities.

Ткач О.М. Формування номінативного словника у дітей з розладами спектру аутизму / Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукр. заочної наук.-практ. конф. – Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2017. – С. 57–64.

В статті описано загальні засади та напрямки корекційної роботи з розвитку комунікативної функції мовлення у дітей дошкільного віку з розладами спектру аутизму. Реалізація корекційної програми дозволяє формувати комунікативну мотивацію, накопичувати вербальні засоби комунікації, розвивати інтенційну спрямованість мовлення, формувати